

مقایسه پایگاه‌های حدیثی شیعه و سنی در اینترنت

احمد اکبری

اشاره

شبکه جهانی اینترنت بستری مناسب برای تبادل اطلاعات و ابزاری کارآمد جهت معرفی فکر و اندیشه، آیین و مذهب، اقتصاد و تجارت، هنر و زیبایی می‌باشد که انسان قرن بیست و یکم را با فراوانی اطلاعات و سهولت دستیابی به آنها مواجه نموده است.

در حال حاضر، بیش از هزار پایگاه بزرگ و کوچک شیعی به اطلاع‌رسانی در باره مکتب تشیع و معارف اهل بیت (ع) پرداخته و مطالب فراوان و متنوعی را به زبان‌های مختلف در اختیار کاربران خود قرار داده‌اند. آنچه در این نوشتار عرضه می‌شود، گزیده‌ای از برنامه‌ها و مطالب حدیثی پایگاه‌های شیعه و سنی در شبکه اینترنت است که براساس تفحص نگارنده، مهم‌ترین و بهترین مطالب عرضه شده در این جهت می‌باشند.

برای اطلاع از چگونگی اطلاعات حدیثی در اینترنت، ابتدا مروری اجمالی بر رؤس مطالب پایگاه‌های شیعه و سپس نگاهی گذرا بر اهم مطالب پایگاه‌های اهل سنت داشته، در پایان به یک بررسی مقایسه‌ای بین آنها می‌پردازیم.

در حال حاضر،

بیش از هزار پایگاه

بزرگ و کوچک شیعی به

اطلاع رسانی در باره

مکتب تشیع و معارف

اهل بیت (ع) پرداخته

و مطالب فراوان و

متنوعی را به زبان های

مختلف در اختیار

کاربران خود قرار

داده اند

مباحث حدیثی در

پایگاه های شیعی

۱. متن کامل کتاب های

اصلی حدیثی شیعه از قبیل:

اصول کافی، استبصار، تهذیب

الاحکام و من لا یحضره الفقیه؛

۲. متن کامل سایر کتاب های

حدیثی مانند: بحار الانوار، تحف

العقول، میزان الحکمة، وسائل الشیعة،

الخصال، امالی شیخ صدوق و امالی

مفید؛

۳. متن کامل کتاب هایی که در مورد علوم

حدیث نوشته شده اند؛

۴. ترجمه برخی از منابع اصلی حدیث مانند:

اصول کافی، نهج البلاغه، امالی مفید، چهل

حدیث امام خمینی، حدیث توحید مفضل،

احادیث قدسی به انگلیسی و همچنین ترجمه

برخی منابع دیگر همچون میزان الحکمة و

نهج البلاغه به زبان فارسی؛

۵. ارائه مجموعه زیادی از مقالات درباره حدیث، علوم

حدیث و درایه و رجال به زبان های فارسی، عربی و

انگلیسی؛

۶. ارائه مباحث علوم حدیث به صورت طبقه بندی و

ساختار درختی؛

۷. معرفی و ارائه متن کامل مجلات علوم حدیث به

زبان های فارسی و عربی؛

۸. فهرست احادیث به صورت طبقه بندی موضوعی یا بر

اساس نام معصومین (ع)؛

۹. پرسش و پاسخ های حدیثی؛

۱۰. ارائه مطالب چند رسانه ای نظیر صوت خطبه ها و احادیث

نهج البلاغه، حدیث کساء، سخنرانی به زبان انگلیسی و تابلوهای

نفیس مزین به احادیث ائمه اطهار (ع)؛

۱۱. معرفی مؤسسات و مراکز حدیثی؛

۱۲. معرفی روایان حدیث و مؤلفان و پژوهشگران علوم حدیث؛

۱۳. کتاب شناسی و معرفی کتاب های حدیث و علوم حدیث.

عناوین مباحث حدیثی در پایگاه های اهل سنت

۱. ارائه متن کتاب های حدیثی نه گانه؛ صحیح بخاری، صحیح

مسلم، سنن ترمذی، سنن ابی داود، سنن نسائی، سنن ابن ماجه،

مسند احمد، موطأ مالک و سنن دارمی که مهم ترین منابع اهل

سنت به شمار می روند؛

۲. ارائه شرح و تفسیر کتاب های اصلی حدیثی؛

۳. کتاب های حدیثی غیر مشهور؛

۴. ترجمه برخی از منابع اصلی حدیث به زبان انگلیسی؛

۵. امکان جستجو با قابلیت های مختلف در کتاب های مشهور

حدیثی و شروح و ترجمه ها؛

۶. عرضه کتاب صحیح بخاری قرائت متن با زبان عربی؛

۷. طبقه بندی موضوعی مباحث کتاب های حدیثی نه گانه؛

۸. نمایش متن احادیث و کتاب ها به صورت کاربردی همراه

امکانات متنوع و اعراب؛

۹. عرضه مقالات درباره علوم حدیث به زبان های عربی و

انگلیسی؛

۱۰. کتاب شناسی حدیثی؛

۱۱. کتاب فروشی به صورت online در اینترنت.

مقایسه پایگاه های حدیثی شیعه و سنی

از مقایسه پایگاه های حدیثی شیعه و سنی چند نکته مهم به دست

می آید:

۱. پایگاه های اسلامی اهل سنت توجه بیشتری به حدیث داشته و

علاوه بر اختصاص برخی پایگاه ها به حدیث به صورت مستقل،

مانند پایگاه جامع الحدیث النبوی (www.sonnh.com)، بقیه

پایگاه های بزرگ و مهم اسلامی نیز برای این موضوع جایگاهی

قرار داده و گزینه ای را به آن اختصاص داده اند. که این مسئله در

پایگاه های شیعی بدین وسعت یافت نمی شود. در میان پایگاه های

شیعی فقط پایگاه مرکز تحقیقات دارالحدیث

(www.hadith.net) به این امر اختصاص دارد که این هم در

واقع پایگاه مربوط به یک مرکز تحقیقی و پژوهشی است نه خاص

موضوع حدیث و علوم حدیث.

۲. اهل سنت به ارائه متون اصلی حدیثی خویش توجه بیشتری

کرده اند و در پایگاه های مختلف خود به آن پرداخته اند. اگر چه آنها

از کتاب های حدیثی همدیگر استفاده کرده و به یکدیگر پیوند

داده اند، اما همین امر نیز در حد خودش قابل توجه است و این در

حالی است که منابع حدیثی شیعه فقط در پایگاه های معدودی آمده

است.

۳. پایگاه های اهل سنت علاوه بر ارائه متون اصلی، شرح ها و دیگر

متون حدیثی، معمولاً در نحوه نمایش و فراهم کردن زمینه

دسترسی راحت و آسان کاربران بهتر فعالیت نموده و احادیث

کتاب های مذکور را به صورت باب بندی شده نمایش داده اند؛ به

عنوان نمونه، یکی از کارهای جالب آنها در ارائه متون حدیثی،

دسته بندی کتاب ها براساس ابواب حدیثی و نمایش متون به همراه

اعراب و امکان حذف اعراب از کلیه متون و امکان جستجو در متون

از طریق واژه یا عبارت است که این قابلیت در روند عرضه

کتاب های شیعی دیده نمی شود.

۴. پایگاه های اهل سنت به ارائه ترجمه منابع اصلی و غیر اصلی

حدیث خود به زبان انگلیسی اهتمام بیشتری داشته اند، به نحوی که

بیشتر منابع اصلی حدیثی آنها به زبان انگلیسی ترجمه شده و در

پایگاه های مختلف قرار دارد و جستجو در آنها نیز امکان پذیر است.

این در حالی است که در بین کتاب های شیعه تنها اصول کافی از

منابع چهارگانه اصلی و برخی از کتاب‌های دیگر مانند نهج البلاغه و میزان الحکمة، به زبان انگلیسی یا فارسی ترجمه شده است.

۵. در پایگاه‌های شیعی توجه به علوم حدیث و ارائه مقالات در این زمینه و مباحث مربوط به سند احادیث و رجال و درایه، بیش از پایگاه‌های اهل سنت است. در این باره حجم وسیعی از مقالات عرضه شده در پایگاه‌های شیعی خاصه به زبان‌های فارسی و عربی، به این امر اختصاص دارد. اما مباحث مربوط به علوم حدیث و ارائه مقالات، در پایگاه‌های اهل سنت کمتر مورد توجه قرار گرفته است. ۶. طبقه‌بندی موضوعی احادیث و مباحث مربوط به علوم حدیث از جمله بحث‌های مهم و کاربردی برای کاربران به شمار می‌آید و پایگاه‌های شیعه در این مورد فعالیت خوبی داشته‌اند. از این‌رو، زمینه دسترسی آسان کاربران را به مباحث ارائه شده فراهم آورده‌اند. از جمله این پایگاه‌ها، پایگاه حوزه‌نت (www.hawzah.net) می‌باشد.

این پایگاه یکی از پایگاه‌های برجسته شیعی است که در بخش فارسی آن قسمت قابل توجهی به حدیث اختصاص داده شده است. این پایگاه جامع‌ترین پایگاه شیعی در زمینه دسته‌بندی و طبقه‌بندی مربوط به حدیث و علوم حدیث است. تصویر ذیل قسمتی از نمودار درختی مباحث مطرح در این پایگاه می‌باشد که نحوه قرار گرفتن مطالب را نمایش می‌دهد.

حدیث	
حدیث، علم الحدیث	تعریف علم الحدیث و بخشهای آن
	تعرف علم الحدیث و بخشهای آن
	تعرف علم الحدیث و بخشهای آن (1)
	تعرف علم الحدیث و بخشهای آن (2)
	تعرف علم الحدیث و بخشهای آن
	مصطلح الحدیث
	علم درایه یا مصطلح الحدیث
	حدیث، روایت
	حدیث، سنت، روایت، اثر
	حدیث قدسی
	اصطلاحات و اسامی دیگر حدیث
	جایگاه سنت از دیدگاه شیعه
	اساس عمل به حدیث
	حجیت حدیث
	سبک شناسی حدیث

پایگاه دیگری که در زمینه طبقه‌بندی مباحث حدیثی نسبتاً خوب عمل کرده است، پایگاه حدیث نت (www.hadith.net) می‌باشد.

موضوعاتی چون: تعریف حدیث، جایگاه حدیث، علوم حدیث، نقد حدیث و منابع حدیث از جمله سرفصل‌های اصلی مطرح شده در بخش فارسی این پایگاه هستند که هر کدام زیر مجموعه‌هایی را دربردارند. همچنین در بخش عربی مباحث دیگری تحت عنوان: رجال، درایه، فقه الحدیث، تاریخ الحدیث، البیوگرافیا و الاجازات گنجانده شده است که هر کدام نیز خود دارای مجموعه‌ای از مقالات هستند.

۷. با توجه به اعتقاد شیعه به ائمه و سخنان آن بزرگواران و در نتیجه تأسیس پایگاه‌های جداگانه‌ای برای هر یک از چهارده معصوم (ع)، آثار و منابعی که به نحو طبقه‌بندی موضوعی ارائه شده‌اند، در پایگاه‌های شیعه بیشتر از اهل سنت است؛ به عنوان مثال، در پایگاه غدیر (www.ghadeer.org) مجموعه‌ی زیادی از کتاب‌های چهل حدیث از سیره هر یک از ائمه معصومین (ع) و یا مجموعه‌های چهل حدیث و چهل داستان از چهارده معصوم وجود دارد.

چهل حدیث	
قرآن	سیره انبیا
سیره اهل بیت	سیره نبوی
سیره علوی	سیره فاطمی
سیره حسنی	سیره حسینی
سیره سجادی	سیره باقری
سیره صدیقی	سیره کاظمی
سیره رضوی	سیره تقوی
سیره عسکری	سیره مهدوی
جامع آیات و احادیث موضوعی نماز جلد اول	مؤلف: عباس عروجی
جامع آیات و احادیث موضوعی نماز جلد دوم	مؤلف: عباس عروجی
چهل داستان و چهل حدیث از حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از امیر المؤمنین علی علیه السلام	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از حضرت فاطمه زهرا علیها السلام	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از امام حسن مجتبی علیه السلام	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از امام حسین علیه السلام	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از امام زین العابدین علیه السلام	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از امام محمد باقر علیه السلام	مؤلف: عبدالله صالحی
چهل داستان و چهل حدیث از امام جعفر صادق علیه السلام	مؤلف: عبدالله صالحی

همچنین در پایگاه حوزه (www.hawzah.net) در کنار ارائه زندگی و سیره هر یک از معصومین (ع) مجموعه‌ای از سخنان هر یک از آنان نیز عرضه شده است. علاوه بر اینکه در پایگاه‌های خاص هر یک از ائمه بخشی هم به احادیث آنان به صورت موضوعی اختصاص داده شده است.

۸. در مجموع، ارائه کتاب‌های مختلف در پایگاه‌های شیعی چه از قبیل منابع اصلی و فرعی حدیث و چه شروح و ترجمه‌ها و چه آثاری که درباره حدیث و علوم حدیث نگاشته شده است، بسیار زیاده‌تر از

معرفی راویان حدیث، نویسندگان کتاب‌های علوم حدیث و معرفی

پژوهشگران و محققان
این حوزه از جمله

ویژگی‌های خاص

پایگاه‌های شیعی است

که در پایگاه‌های اهل

سنت به آن توجه

خاصی نشده است

پایگاه‌های اهل سنت
بوده و بیشتر مد نظر بوده
است؛ مثلاً در جستجوگر
پایگاه‌های شیعی ۱۴۸۸ جلد
کتاب عربی معرفی شده است
که به طور معمول در موضوعات
حدیث و سیره اهل بیت
می‌باشند.

۹. توجه به مطالب چند رسانه‌ای به
صورت متنوع و جذاب در هیچ یک از
پایگاه‌های اسلامی دو طرف به صورت
جدی مطرح نشده است. با توجه به اینکه
معمولاً این‌گونه مطالب جذاب بوده و نقش
قابل توجهی در جلب نظر کاربران دارند،
شایسته است که پایگاه‌های اسلامی آن را مد
نظر قرار داده و به ارائه زوایای مختلف آن
بپردازند.

در این خصوص، در پایگاه‌های اهل سنت فقط
مجموعه‌ای از حدیث صحیح بخاری ارائه شده است
که متن آن همراه صوت به زبان عربی عرضه
می‌شود. البته این امر در پایگاه‌های شیعی از تنوع
بیشتری برخوردار است؛ به عنوان نمونه، قرائت برخی از
خطبه‌ها و نامه‌های مهم نهج البلاغه در پایگاه امام علی
(www.imamalin.net) و قرائت متن حدیث کساء
و چند سخنرانی در مورد نقش حدیث در پژوهش در پایگاه
الاسلام (www.al-islam.org) و نمایش نسخه‌های
خطی و تابلوهای نفیس مزین به احادیث اهل بیت(ع) در
پایگاه‌های امام علی (www.imamalin.net) و حدیث
نت (www.hadith.net) از این قبیل به شمار می‌آیند.

۱۰. معرفی راویان حدیث، نویسندگان کتاب‌های علوم حدیث و
معرفی پژوهشگران و محققان این حوزه از جمله ویژگی‌های خاص
پایگاه‌های شیعی است که در پایگاه‌های اهل سنت به آن توجه
خاصی نشده است؛ مثلاً زندگی‌نامه جمع زیادی از مؤلفان
کتاب‌های مهم حدیثی شیعه نظیر: شیخ طوسی، شیخ کلینی، شیخ
صدوق، شیخ حرّ عاملی، علامه مجلسی، علی ابن ابراهیم قمی،
طبرسی و همچنین زندگی‌نامه جمع زیادی از راویان مشهور احادیث
اهل بیت(ع) و متن مصاحبه با تعدادی از پژوهشگران حدیث و
مؤلفان جدید علوم حدیث، در پایگاه حدیث به چشم می‌خورد.

The screenshot shows the Al-Islam website interface. At the top, there are navigation links for 'مواظبت الصلاة', 'كروت التنهئة', and 'بريد مجاني'. Below this is a banner for 'القرآن الكريم لتكمبيوتر الجيب Quran for Windows CE (Pocket PC)'. The main content area is divided into several sections: 'الإيمان' (Faith), 'السيرة' (Biography), 'الأخلاق والأداب' (Character and Ethics), 'القرآن' (The Quran), 'العبادات' (Worship), 'العلم' (Knowledge), 'الأمم الساقطة' (Fallen Nations), and 'الأشربة والأطعمة' (Drinks and Foods). There is also a search bar and a list of books for sale.

علاوه بر این، در پایگاه حوزه هم گزینه‌های خاصی به معرفی رجال
حدیث شیعه اختصاص یافته است.

سخن آخر

آنچه بیان شد، مقایسه‌ای اجمالی بین عمده مطالب حدیثی ارائه
شده در پایگاه‌های شیعه و سنی بود. اکنون به نظر می‌رسد که
پایگاه‌های شیعی با توجه به حجم عظیم اطلاعاتی که در شبکه
جهانی اینترنت ارائه کرده‌اند و برای این امر از بیشتر ابزارهای
اطلاع‌رسانی مانند: کتاب، مجله، مقاله، معرفی آثار، پرسش و پاسخ
و ابزارهای چند رسانه‌ای بهره جسته‌اند، چنانچه قدری به کیفیت و
نحوه ارائه و نمایش بهتر مطالب بیندیشند و برای عرضه راحت و
آسان مطالب، بستر مناسبی را فراهم آورند، کاری بس بزرگ و
کاربردی را انجام داده‌اند.

بنابراین، انجام فعالیت‌های زیر ضروری می‌نماید:

(الف) فراهم کردن امکان نمایش بهتر و کاربردی نسبت به متون و
کتاب‌ها، مانند: طبقه‌بندی منطقی و موضوعی کلیه فهرست‌ها،
نمایش متن‌ها همراه با اعراب و ارائه متن و ترجمه متون اصلی در
کنار همدیگر.

(ب) فراهم کردن زمینه جستجو در کلیه متون عرضه شده همراه
قابلیت‌ها و امکانات جانبی برای تحقیق و پژوهش مطلوب‌تر.

(ج) ترجمه و ارائه متون اصلی و مهم به زبان‌های دیگر، به ویژه
زبان انگلیسی.

(د) طبقه‌بندی موضوعی تمامی احادیث معتبر اهل بیت(ع) برای
استفاده عموم و محققان.

(ه) استفاده از ابزارهای چند رسانه‌ای نظیر: صوت، فیلم، تصاویر
متحرک و عکس برای ارائه و نشر فرهنگ، سیره و کلام اهل بیت(ع).

امید است که در پرتو توجه و عنایت اهل بیت(ع) توفیق درک و نشر
کلمات نورانی و انسان‌ساز آن بزرگواران حاصل گردد و همه تشنگان
معارف زلال از چشمه‌های جوشان کلام آنان سیراب گردند.